

Jämförelse-vis

Att jämföra kan vara knepigt. Skälen är många, här är ett: Vad som i slutändan är "jämförbart" med något annat är ingen självklarhet och med det följer att jämförelsen blir föremål för diskussion.

Att vara oeniga är inte ett problem, så länge man inser att diskussionens mål inte kan vara ett entydigt svar. Oenigheten är inte ett tecken på att man ifrågasätter något självklart, utan att jämförelsen i sig aldrig var självklar.

Det här utesluter inte en givande diskussion, men kan också vara grogrunden för en ofokuserad debatt. Frågan om huruvida attityden mot finlands-svenskar, och Frankrikes utvisning av romer, kan jämföras med nazisters propaganda och agerande, fungerar som ett färskt exempel. (Om jämförelsen haltar, betyder det att allt är väl i Svenskfinland respektive Frankrike?)

Jämfört med eldfångda debatter låter försöken till sober analys tråkiga. Jämförelser är spännande. När Finland drar fram resultatet från PISA-undersökningen och hänger det framför ögonen på EU-kollegorna, är det lite som när *Crocodile Dundee* (filmen, ni vet) inte låter sig skrämmas av rånarens stilet utan själv drar stål: "Now, THAT'S a knife."

Jämförelser skapar rubriker. Det visste tidningen *Newsweek* då den gav sig

i kast med att finna det land som erbjuder de bästa förutsättningarna att leva ett säkert och framgångsrikt liv. Tidningen stödde sig på etablerade måttstockar: TIMSS och PISA (utbildning), ginikoefficienten (ojämlikhet i inkomst), bruttonationalprodukt (BNP) och så vidare.*

Det sistnämnda måttet mäter produktionen och konsumtionen av varor och tjänster och ska också säga något om ländernas tillstånd. Ett land med en god ekonomi kan skapa bättre förutsättningar för sina medborgare, sant. Men det finns inget som säger att det alltid är så, här finns ingen automatik.

Att dra alltför långtgående slutsatser av jämförande statistik, är att ge mätbara aspekter av vardagen en för stor betydelse. Försök placera BNP i ditt eget liv och tanken för dig bort från det måttet; frågan om ekonomi blir en fråga om ditt liv, hur du lever det.

Newsweek's jämförande undersökning subtraherar bort individen. Finland toppar en lista som skapats av samlad statistik, men uttrycket "världens bästa land" är betydligt mer mångfacetterat än så.

En människas liv kan ställas vid sidan av en annans. Bådas är säkert en väv av realiteter och drömmar, men ofta på ett så komplicerat sätt att jämförelsen måste göra halt. Många skulle säkert säga att världens bästa land är landet de bor i. Inte tack vare BNP, eller PISA, eller något annat. Utan för att de bor just i det landet. Det, att ha ett land man kallar hem, är inte jämförbart med något annat. ■

* Finland klarade sig bäst i den här jämförelsen. Men alla lät sig inte övertygas. Komikern Stephen Colbert hade svårt att förstå hur USA (11:a) kunde förlora mot ett land vars vapen är ett lejon som hugger sig själv i huvudet. Andra tog listan på stort allvar. *New York Times* kolumnist Thomas L. Friedman tolkade USAs placering som ett tecken på att landets värderingar havererat.